

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 22.12.1987, sp. zn. 1 Cz 63/87, ECLI:CZ:NS:1987:1.CZ.63.1987.1

Číslo: 12/1990

Právní věta: Rodič, kterému bylo nezletilé dítě svěřeno do výchovy, odpovídá za škodu vzniklou druhému rodiči v důsledku zmaření styku s dítětem i tehdy, když tohoto rodiče včas neinformoval o objektivní překážce (např. o onemocnění dítěte) bránící uskutečnění styku s nezletilcem ve stanovenou dobu. Potřebu použití vlastního motorového vozidla rodiče k uskutečnění styku s nezletilým dítětem ve výchově druhého z rodičů je třeba posoudit jednak z hlediska přepravy rodiče do místa styku a jednak i z hlediska účelnosti využití vozidla v průběhu styku s dítětem. Při vyčíslení nákladů spojených s tímto použitím vozidla lze přihlížet k paušalizovaným náhradám nákladů obdobného používání osobních vozidel pro jiné účely.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 22.12.1987

Spisová značka: 1 Cz 63/87

Číslo rozhodnutí: 12

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody, Styk rodiče s dítětem

Předpisy: 94/1963 Sb. § 27 40/1964 Sb. § 420
§ 443

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce v žalobě uvedl, že na základě rozsudku okresního soudu pro Prahu - východ ze 6. 11. 1979 sp. zn. P 195/79 je oprávněn ke styku se svým nezletilým desetiletým synem vždy každou sudou sobotu v měsíci tak, že si dítě vyzvedne v 9 hod. ráno v bydlišti matky, kam jej opět v 16 hod. odpoledne předá matce. Protože matka nezletilého postupně zmařila žalujícímu otci větší počet styků s nezletilým synem, domáhal se vůči ní náhrady škody, která mu vznikla v souvislosti s jeho cestami do bydliště matky za účelem nerealizovaného styku s dítětem, a to po změnách žaloby v konečné výši 9178,15 Kčs.

Obvodní soud pro Prahu 4 rozsudkem rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci částku 7289,50 Kčs s 3 % úroky z prodlení ode dne 22. 6. 1981 do zaplacení a nahradit náklady řízení ve výši 628,- Kčs, vše do 3 dnů od právní moci rozsudku. Ohledně částky 1888,65 Kčs byla žaloba zamítnuta a ohledně částky 1850,- Kčs bylo připuštěno zpětvzetí žaloby a řízení v tomto rozsahu zastaveno. Svě rozhodnutí soud odůvodnil za použití ustanovení § 420 o. z. zejména tím, že podle zjištění soudu žalovaná soustavně maří styk žalobce s jejich nezletilým synem a porušuje tak právní povinnost

vyplývající ze soudního rozhodnutí, kterým byl tento styk upraven. Za toto jednání byla matka dokonce trestně stíhána, avšak stíhání bylo vzhledem k amnestii zastaveno. Protože náklady, které otec vynaložil na cestu do bydliště matky za účelem zmařených styků s nezletilým synem, představují jeho škodu, uložil soud prvního stupně žalované nahradit takto vzniklou škodu. Pokud šlo o výši náhrady vycházel soud jednak z použitých vlakových jízdenek, jednak (v případech, kdy žalobce mimo jiné i v zájmu dopravy nezletilce v průběhu stanoveného styku, použil své osobní vozidlo) ze sazeb paušální náhrady nákladů za použití vlastního silničního motorového vozidla vyplývajících z vyhlášky č. 101/1979 Sb., případně z vyhlášky č. 16/1982 Sb.

K odvolání žalované městský soud v Praze svým rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v napadeném výroku, jímž byla žalované uložena povinnost zaplatit žalobci 7289,50 Kčs s 3 % úroky od 22. 6. 1981 do zaplacení a nahradit náklady řízení ve výši 928,- Kčs, a vyslovil, že v nenapadeném zamítavém výroku zůstává rozsudek soudu prvního stupně nedotčen. Dále bylo rozhodnuto, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Své rozhodnutí odvolací soud odůvodnil tím, že byly splněny všechny předpoklady odpovědnosti žalované za škodu (ve smyslu ustanovení § 420 odst. 1 o. z.) vzniknou žalobci v souvislosti s cestami do jejího bydliště za účelem styků s nezletilým synem, které žalovaná zmařila. Protiprávnost jednání žalované spatřoval odvolací soud v samotné skutečnosti, že porušila povinnost dodržovat styk žalujícího otce s nezletilým synem, který je svěřen do její výchovy, ačkoli tento styk byl upraven pravomocným soudním rozhodnutím. Pokud pak šlo o posouzení vzniklé škody a její výše, odvolací soud dovodil, že použití vlastního motorového vozidla při styku otce s nezletilým dítětem, opírajícím se o soudní rozhodnutí, odpovídá současnému stupni životní úrovně pracujících a je výhodné i pro dítě, jehož další případná doprava v rámci doby určené pro styk se tím stává ve srovnání s ostatními možnostmi dopravy pohodlnější a časově méně náročnou. Pracovněprávní předpisy upravující náhradu za užívání vlastních silničních motorových vozidel (tzn. vyhlášku č. 57/1979 Sb. ve znění vyhlášky č. 101/1979 Sb.) použil odvolací soud při výpočtu výše žalobcovy škody analogicky.

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR, tak, že uvedenými rozsudky soudů obou stupňů byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Jestliže matka, již bylo svěřeno nezletilé dítě do výchovy, zmaří styk otce s tímto dítětem, upravený soudním rozhodnutím nebo dohodou rodičů, a otci v důsledku toho vzniknou zbytečné náklady vynaložené v souvislosti s cestou do bydliště matky a nezletilého dítěte za účelem stanoveného styku, odpovídá otci za takto vzniklou škodu matka nezletilého dítěte ve smyslu ustanovení § 420 o. z. (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 48/1963 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR). Obdobně matky, již bylo svěřeno nezletilé dítě do výchovy, odpovídá vzhledem k ustanovení § 415 o. z. za stejnou škodu vzniklou otci v případě, kdy otce včas neinformovala o objektivní překážce uskutečnění konkrétního styku, jako je tomu např. při onemocnění dítěte.

Předpokladem vzniku odpovědnosti podle ustanovení § 420 o. z. v důsledku porušení právní povinnosti matky (která v prvním případě vyplývá ze soudního rozhodnutí nebo z dohody rodičů o styku a ve druhém případě z ustanovení § 415 o. z.) je existence otcovy škody, příčinná souvislost mezi porušením zmíněné povinnosti a vznikem škody a zavinění matky.

Vzhledem k tomu bylo v posuzované věci kromě jiného zapotřebí podrobně se zabývat tvrzeními matky o důvodech, které v jednotlivých případech měly bránit stanovenému styku otce s nezletilým synem, a objasnit, zda nešlo o takové objektivně dané důvody, jež by žalovanou vyvíňovaly (§ 420 odst. 2 o. z.).

Kdyby se ukázalo, že žalovaná objektivně nemohla předat nezletilého syna otci ke stanovenému styku

(např. s ohledem na prokázané onemocnění dítěte, jež styk s otcem vylučovalo), bylo by zapotřebí zabývat se dále tím, zda matka v takovém případě splnila svou povinnost počínat si tak, aby nedocházelo ke škodě (podle ustanovení § 415 o. z.), a za situace, kdy při neuskutečnění stanoveného styku hrozil vznik zbytečných nákladů na straně otce, včas otce informovala o překážce styku. Pokud jde o odpovědnost za škodu vzniklou otci v důsledku nesplnění uvedené povinnosti předcházet vzniku škody, přicházelo by v úvahu vyvinění matky za podmínek vyplývajících z ustanovení § 420 odst. 2 o. z. Matka by se podle okolností konkrétního případu mohla vyvinít např. tehdy, kdyby objektivní překážka bránila stanovenému styku otce s nezletilým synem (např. hospitalizace v nemocnici apod.) nastala tak krátce před stanoveným stykem, že o ní již nemohla otce včas informovat (a to ani telegraficky nebo telefonicky).

Ani v tomto směru však soudy obou stupňů neprovedly potřebné dokazování a neobjasnily, zda v případech, kdy styku žalobce s nezletilým synem bránila objektivní důvody (onemocnění dítěte), žalovaná mohla otce o této skutečnosti včas informovat a zda tak skutečně učinila.

Jak z hlediska posouzení odpovědnosti žalované za škodu vzniklou při zmaření stanoveného styku žalobce s nezletilým synem, tak i z hlediska její odpovědnosti za škodu při neinformování otce o případné objektivní překážce stanoveného styku bude v dalším řízení nutno doplnit dokazování podrobnějším výsledkem účastníků zaměřeným na objasnění zmíněných okolností, výsledkem eventuálních svědků, vyžádáním a konstatováním potřebných zpráv (zejména od ošetřujícího lékaře nezletilého syna) a řádným provedením důkazu příslušnými částmi spisu okresního soudu v Klatovech sp. z. P 213/86. Teprve po náležitém objasnění všech rozhodných okolností bude možno učinit jednoznačný závěr o tom, zda jsou splněny všechny předpoklady odpovědnosti žalované matky za škodu žalujícího otce vzniklou v jednotlivých jím tvrzených případech neuskutečněního styku s nezletilým synem.

V souvislosti s posouzením rozsahu požadované náhrady škody (§ 442 o. z.) bylo zapotřebí zabývat se kromě jiného i otázkou nezbytnosti použití vlastního motorového vozidla. Šlo přitom o objasnění této nezbytnosti jednak z hlediska přepravy samotného žalujícího otce, jednak z hlediska využití vozidla v průběhu vlastního styku s nezletilým synem. I když se lze ztotožnit s obecně vysloveným názorem odvolacího soudu, že za současného stupně životní úrovně pracujících se použití vlastního motorového vozidla k cestě rodiče do bydliště nezletilého dítěte za účelem soudním rozhodnutím stanoveného styku s dítětem jeví zcela přiměřené, bylo z hlediska rozsahu náhrady škody zapotřebí zabývat se blíže tím, zda právě v daném konkrétním případě bylo (a to zejména vzhledem ke stanovené době styku, možnostem hromadné dopravy danými jízdními řády, dobou trvání této dopravy z bydliště žalobce do bydliště jeho syna, dosažitelnosti uvedené hromadné dopravy, jakož i rozdílu mezi cenou jízdního a náklady na dopravu vlastním motorovým vozidlem) použití vlastního motorového vozidla účelné či nikoli. Neúčelné by mohlo být např. tehdy, kdyby rodič i nezletilé dítě pobývali v době styku ve stejném místě a rodič se mohl snadno dopravit do bydliště dítěte za použití místní nebo městské hromadné dopravy. Nezbytnost použití vlastního motorového vozidla žalobce je ovšem třeba zkoumat i z hlediska případného využití tohoto vozidla v průběhu vlastního styku, zejména k dopravě nezletilého dítěte. V tomto směru lze dovodit, že použití vlastního motorového vozidla otcem by bylo dostatečně odůvodněno, používal-li otec vozidlo k dopravě nezletilého syna z jeho bydliště do vhodného místa, kde (hlavně v závislosti na roční dobu, počasí apod.) mohl proběhnout styk otce s nezletilým takovým způsobem, jenž bude dítěti co možná největším přínosem v zájmu jeho řádné výchovy. Tvrzení žalobce, že tomu tak v daném případě bylo, měly soudy obou stupňů náležitě ověřit. Z toho vyplývá, že v dalším řízení bude nutno nejen dostatečně porovnat možnosti hromadné dopravy a výhody vzniklé použitím žalobcova motorového vozidla k cestě do bydliště nezletilého syna, ale výpovědi žalobce, žalované a popřípadě i svědků zejména objasnit, zda žalobce v případě, kdy se styk se synem uskutečnil, při něm a po jeho usnadnění své motorové vozidlo skutečně využil.

Ustanovení pracovněprávních předpisů, konkrétně vyhlášky č. 57/1979 Sb. (ve znění vyhlášky č. 101/1979 Sb. a vyhlášek č. 91/1982 Sb. a č. 2/1984 Sb.), na které poukazoval soud prvního stupně při úvaze o výši náhrady škody, nemohou být bez odpovídajícího zákonného odkazu aplikovány v oblasti občanskoprávních vztahů přímo. Přesné zjištění skutečných nákladů žalobce spojených s provozem jeho vozidla při předmětných jízdách by však bylo spojeno s nepřiměřenými obtížemi (§ 236 o. s. ř.). Smyslem paušalizované náhrady za použití vlastního motorového vozidla podle shora uvedených předpisů je nahrazení nákladů vznikajících při užití vozidla a nesleduje se jimi poskytnutí odměny za uvažované užití vozidla. Nelze proto nic podstatného namítat proti tomu, jestliže se v takovém případě přihlíží k citovaným pracovněprávním předpisům při posuzování výše škody i v rámci občanskoprávní odpovědnosti (viz § 442 o. z.). Úkolem soudů obou stupňů v této souvislosti ovšem bylo náležitě se vypořádat s tím, zda všechny složky paušalizované náhrady nákladů představují skutečnou škodu (§ 442 odst. 1 o. z.), která je důsledkem protiprávního úkonu žalované. V souvislosti s těmi složkami, které takovou skutečnou škodou nejsou, je třeba zvážit, zda a jakým způsobem (hlavně vzhledem k jejich zcela minimální výši) mají být od paušalizované náhrady stanovené citovanou vyhláškou odečteny. Jde např. o složky týkající se pojištění.

Protože soudy obou stupňů vycházely při posuzování předpokladů odpovědnosti žalované za škodu spočívající v porušení právní povinnosti a zavinění, jakož i při posuzování rozsahu této škody, z neúplně zjištěného skutečného stavu věci a řádně se nevypořádaly se všemi složkami paušalizované náhrady za použití vlastního motorového vozidla, porušily svými rozsudky zákon v ustanoveních § 6, § 120 odst. 1 a § 153 odst. 1 o. s. ř. v souvislosti s ustanoveními § 415, § 420 a § 442 o. z.